

* RECENZE *

Kochan, M.: Pojedynek na słowa: Techniki erystyczne w publicznych sporach. Wydawnictwo Znak, Kraków 2005, 264 s.

Prakticky zaměřená rétorika, tedy osvojování základních dovedností z oblasti veřejné komunikace, efektivní prosazování a obhajování vlastních názorů nebo přesvědčování a ovlivňování určité skupiny adresátů, patří k disciplínám, kterým se odborníci věnují dlouhodoběji a systematicky. V českém prostředí lze připomenout např. práce J. Krause (ty jsou zčásti věnovány také vývoji rétoriky jako oboru – nověji např. *Rétorika v evropské kultuře* – 1998, *Rétorika a řečová kultura* – 2004), E. Lotka (*Kapitoly ze současné rétoriky* – 2004), dále především prakticky orientované příručky D. Grubera (*Řečnické triky* – 1998) nebo A. Špačkové (*Moderní rétorika* – 2003); je vhodné zmínit také alespoň jednu slovenskou práci tohoto typu – D. Slančová: *Základy praktickej rétoriky* (2001).

Situace v Polsku je obdobná, zvláště od počátku 90. let se v souvislosti se společenskými změnami teoretický i praktický zájem o rétoriku a umění komunikace zvýšil – z prací věnovaných této problematice lze připomenout např. i u nás známou publikaci K. Szymanka – *Umění argumentace: Terminologický slovník (Sztuka argumentacji: Słownik terminologiczny* – 2001, český překlad byl vydán 2003).

K praktické linii těchto prací patří také kniha M. Kochana *Pojedynek na słowa: Techniki erystyczne w publicznych sporach*. Jak naznačuje název, práce se zabývá především technikami diskuse, argumentace a vedení sporu ve veřejných debatách. Po teoretické stránce se v souladu s tradicemi oboru opírá o antické autory (Platón), ale také o A. Schopenhauera (zvláště pokud jde o konkrétní techniky využívané v diskusích) a rovněž o současné polské i zahraniční, především anglosaské autory. Základním cílem práce má být rozpoznání různých technik, které se v debatách využívají, a co neúčinnější obrana před nimi.

Práce je rozčleněna do tří hlavních částí. Nejprve se autor věnuje vymezení základních pojmů, problematice vhodného reagování na dotazy v rámci veřejné diskuse a také prostředkům nonverbální komunikace, s nimiž je třeba počítat v rámci diskusí v televizním studiu. Ve druhé části přechází ke konkrétním technikám diskuse a dělí je do tří hlavních skupin: 1) techniky související s tématem diskuse, 2) techniky ovlivňující diváky, 3) techniky působící na partnera v komunikaci. U každé z technik uvádí jednak její základní charakteristiku, jednak možné způsoby obrany. Text je bohatě doplněn příklady z diskusních pořadů; celou třetí část pak tvoří komentovaný přepis rozhlasové debaty mezi Andrzejem Lepperem a Janem Rokitou. Toto pevné zakotvení práce v kontextu současného Polska je pro polského čtenáře nepochybnou výhodou – přispívá k větší názornosti prezentovaných výkladů; ani pro čtenáře neobeznámeného s tímto kontextem však neznamená překážku - obecné výklady jsou formulovány velmi srozumitelně. Pokud jde o kon-

krétní techniky, které jsou v práci popsány, jedná se především o různé typy argumentace nevěcné (*ad hominem*): jak se vyrovnat se zkreslenými nebo irrelevantními citáty domnělých nebo skutečných autorit, jak zareagovat na třeba plynulé, ale obsah postrádající tirády, jak odvrátit osobní útoky nesouvisející s tématem diskuse. Celý text je také velmi přehledně členěn graficky – snadné orientaci napomáhají jednak různé značky vztahující se k jednotlivým způsobům argumentace, jednak důsledně zvýrazňování nejdůležitějších pasáží.

O tom, že rétorice je v Polsku věnována dlouhodobější odborná pozornost, svědčí rovněž jiné dvě práce z nedávné doby. Starší z nich, *Retoryka od renesansu do współczesności – tradycja i innowacja* (Jakub Z. Lichański; Warszawa, Wydawnictwo DiG 2000), se zabývá, jak už sám název napovídá, vývojem rétoriky přibližně od 14. do 20. století, a to především v oblasti střední a východní Evropy. Pro českého čtenáře jistě bude zajímavá mj. pasáž o situaci v Čechách a na Slovensku (s. 26-27), v níž jsou v souvislosti s vývojem oboru zmíněni např. Jan ze Středy, Mikuláš Dybinus a Vavřinec Benedikt z Nudožer. Kniha je vybavena podrobnou bibliografií starších i novějších prací týkajících se oboru.

Druhá publikace, *Uwieść słowem czyli retoryka stosowana* (red. Jakub Z. Lichański; Warszawa, Wydawnictwo DiG 2003), je sborníkem z konference pořádané ve Varšavě r. 2002. Náplní sborníku je především využití rétoriky v didaktice – problematika cvičných školních debat, rozvoj kreativních dovedností studentů, analýza literárních děl s využitím znalostí z oblasti rétoriky. Druhou velkou tematickou oblast tvoří příspěvky týkající se verbální komunikace ve vztahu k populární kultuře, k různým literárním žánrům i ke struktuře a fungování jazyka obecně.

Práce *Pojedynek na słowa* představuje užitečné, prakticky zaměřené doplnění současných teoretických bádání, a přestože je velmi výrazně zakotvena v současném polském kontextu (jak bylo uvedeno výše, lze to brát jako jednu z jejich předností), obecné poučení z ní mohou čerpat nejen polonisté, ale všichni, kteří se moderní rétorice v rámci své profese věnují.

Michal Křístek

Словарь хорватских компаративных фразеологизмов со славянскими параллелями

Željka Fink Arsovski i kol.: Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema. Zagreb: Knjigra 2006, 439 s., ISBN 953-7421-00-7.

Новый словарь компаративных фразеологических единиц (ФЕ), вышедший недавно в Загребе, уникален по своему замыслу. Словарь включает хорватские фразеологизмы с компаративной структурой и их фразеологические параллели на восьми славянских языках: словенском, македонском, болгарском, украинском, русском, польском, чешском и словацком.

Словарь предваряется предисловием, также переведенным на все указанные языки. В предисловии описываются категориальные признаки фразеологизма, под которым автор (проф. Желька Финк) понимает воспроизводимое, целостное, устой-